ਦਿਲੀਪ ਹਰੀਰਾਮਾਨੀ
ਬਨਾਮ
ਬੈਂਕ ਆਫ ਬੜੌਦਾ
(ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 767 ਆਫ 2022)
ਮਈ 09, 2022
[ਅਜੈ ਰਸਤੋਗੀ ਅਤੇ ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881: ਧਾਰਾ 138 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਧਾਰਾ 141 – ਚੈੱਕ ਦਾ ਅਣ-ਮਾਣਤਾ – ਸਾਝੇਦਾਰ ਦੀ ਪਰੋਕਸੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ – ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਕਿਸਤ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ ਫਰਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਚੈੱਕ - ਅਪਰਯਾਪਤ ਫੰਡਾਂ ਕਾਰਨ ਚੈੱਕ ਦਾ ਅਣ-ਮਾਣਤਾ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਜੋ ਕਿ ਫਰਮ ਦੇ ਸਾਝੇਦਾਰ ਸਨ, ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 138 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਧਾਰਾ 141 ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ – ਫਰਮ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ – ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ, ਫੈਸਲਾ : ਧਾਰਾ 141 ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਵਲੋਂ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਲੋੜਨ ਵਾਲੀ ਪਰੋਕਸੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰੋਕਸੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਹੈਸੀਅਤ ਜਾਂ ਸਾਝੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਣ-ਮਾਣਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਫਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਅਭਿਯੋਗ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਲਿਆਉਣ ਕਾਰਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀਖਲਾਸੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ – ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਫਰਮ ਦਾ ਸਾਝੇਦਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਜ਼ ਲਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿ ਉਸ ਕਰਜ਼ ਲਈ ਉਹ ਗਾਰੰਟਰ ਵਜੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ – ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਧਾਰਾ 141 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀਖਲਾਸੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ
ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀ ਖੁਦ, ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ। 'ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ' ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਸਾਝੇਦਾਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ 'ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ' ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਅਧੀਨ ਪਰੋਕਸੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਅਭਿਯੋਜਨ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਵੀਜੋ, ਜੋ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੋਵੀਜੋ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਅਭਿਯੋਜਨ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਬਾਰ ਧਾਰਾ 141 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਰੰਭਿਕ ਭਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਜਾਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪ੍ਰੋਵੀਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਅਧੀਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 7]

1.2 ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਜਾ ਜਾਂ ਅਹੁਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ

ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਭਾਰ ਅਭਿਯੋਜਨ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 8]

1.3 ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬੈਂਕ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕ, ਜੋ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋਏ ਸਨ, ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਫਰਮ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਗਾਰੰਟਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ ਐਕਟ, 1932 ਨਾਗਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ, 1872 ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਐਕਟ, 1993 ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਿੱਤ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਐਕਟ, 2002 ਅਧੀਨ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਅਧੀਨ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪਰੋਕਸੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਗਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 141 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਕਾਰਯੋਗ ਦੇਣਦਾਰੀ ਉਦੋਂ ਪਿੰਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ। ਵਿਕਾਰਯੋਗ ਦੇਣਦਾਰੀ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਤੋਂ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸੈਕਟਰੀ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਿੱਜੀ ਆਚਰਣ, ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਹਾਰਕ ਦੇਣਦਾਰੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਸਹਿਮਤੀ, ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸਕੱਤਰ, ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ। [ਪੈਰਾ 11][627-ਬੀ-ਜੀ]

1.4 ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਾਲਪਨਿਕ ਧਾਰਣਾ ਦੁਆਰਾ ਪਰੋਕਸੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦ ਤੱਕ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਨੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ (2) ਵਿੱਚ ਉਲਲੇਖਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਪਰੋਕਸੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਗੇ। ਧਾਰਾ 141 ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰੋਕਸੀ ਆਪਰਾਧਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 141 ਦੀਆਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਦੋ ਲੋੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ(ਆਂ) ਨੂੰ ਫਿਰ, ਕਾਲਪਨਿਕ ਧਾਰਣਾ ਦੁਆਰਾ, ਪਰੋਕਸੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਅਜਿਹੀ ਪਰੋਕਸੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਮੁੱਖ ਅਪਰਾਧੀ ਵਜੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 14][630-A-C]

1.5 ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138/141 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 151][63]

ਮੋਨਾਬੇਨ ਕੇਤਨਭਾਈ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਹੋਰ (2004) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 15 : [2004] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 411; ਅਨੀਤਾ ਹਾਡਾ ਬਨਾਮ ਗੌਡਫਾਦਰ ਟ੍ਰਾਵੇਲਜ਼ ਅਤੇ ਟੂਰਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ (2012) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 661 : [2012] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 503; ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 335 : [1981] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 200; ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਨੀਤਾ ਭੱਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2005) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 89 : [2005] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 371; ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਮਾਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੈਂਟਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2010) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 330 : [2010] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 805; ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਡੀ. ਐਚ. ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1971) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 189 : [1971] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 748; ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (1981) 2

ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 335 : [1981] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 200; ਡੇਲ ਦੇ'ਸੌਜ਼ਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਸੀ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2021) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 1012; ਰਾਜ ਮਦਰਾਸ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਵੀ. ਪਾਰੇਖ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1970) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 491; ਸ਼ਿਓਰਤਨ ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 352 : [1985] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 719; ਅਨੀਲ ਹਾਡਾ ਬਨਾਮ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਰੀਲਿਕ ਲਿਮਿਟੇਡ (2000) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [1999] 5 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 6; ਸ਼ਰਦ ਕੁਮਾਰ ਸਾਂਘੀ ਬਨਾਮ ਸੰਗੀਤਾ ਰਾਣੇ (2015) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 781 : [2015] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 145; ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਬਨਾਮ ਬੀ. ਸ਼ਿਵਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2019) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 797 : [2019] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 991; ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਯੂਨੀਲੀਵਰ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (2020) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 751 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾ ਰੈਫਰੈਂਸ

[2004] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 411 ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[2012] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 503 ਪੈਰਾ 7 ਅਤੇ 14 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[1981] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 200 ਪੈਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[2005] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 371 ਪੈਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[2010] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 805 ਪੈਰਾ 10 ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 767 ਦੇ 2022।

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 12.10.2020 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1512 ਦੇ 2019 ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਮੋਦ ਕੁਮਾਰ ਦੁਬੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਰਵੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਅੰਜਨੀ ਕੁਮਾਰ ਰਾਏ, ਟੀ. ਪ੍ਰਸ਼ਾਰ, ਪ੍ਰਿੰਸ ਕੁਮਾਰ, ਦੀਪ ਨਾਰਾਇਣ ਸਰਕਾਰ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਮਿਸ ਪ੍ਰਵੀਣਾ ਗੌਤਮ, ਪਵਨ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਰਾਜਾ ਰਾਮ, ਅਮਨ ਐਸ. ਸ਼ਰਮਾ, ਅਮਨ ਰਸਤੋਗੀ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬੀ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਦਿਲੀਪ ਹਰੀਰਾਮਾਨੀ ਵੱਲੋਂ, ਧਾਰਾ $1381_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ

138. ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਅਪਰਯਾਪਤਾ, ਆਦਿ ਕਾਰਨ ਚੈੱਕ ਦਾ ਅਸਮਾਨ ਹੋਣਾ।—ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬੈਂਕਰ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਰੱਖੇ ਖਾਤੇ ਉੱਤੇ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਚੈੱਕ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਖਾਤੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਕਰਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ, ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਇਗੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਖੜੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਰਕਮ ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦੇਣ ਲਈ ਅਪਰਯਾਪਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਰਕਮ ਉਸ ਖਾਤੇ ਤੋਂ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਰਕਮ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ

ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਦੁੱਗਣੇ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ—

(ਕ) ਚੈੱਕ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ* ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਵੇ, ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ; ਨੇਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881,2 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ (i) ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰ ਦੀ ਵਿਕਾਰੀ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ; ਅਤੇ (ii) ਜੇਕਰ ਸਾਝੇਦਾਰੀ ਫਰਮ ਮੁੱਖ/ਮੌਲਿਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

3. ਸਾਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਜਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ - ਬੈਂਕ ਆਫ ਬੜੌਦਾ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰੀ ਫਰਮ - ਐਮ/ਐਸ. ਗਲੋਬਲ ਪੈਕੇਜਿੰਗ3$_{SUPERSCRIPT}$ ਨੂੰ 04ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਕਤੂਬਰ 2012 ਨੂੰ ਰੁ. 6,73,80,000/- ਦੇ ਮਿਆਦੀ ਕਰਜੇ ਅਤੇ ਨਕਦ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਸੁਵਿਧਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ, ਫਰਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ, ਸਿਮਾਇਆ ਹਰੀਰਾਮਾਨੀ, ਦੁਆਰਾ 17ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਕਤੂਬਰ 2015, 27ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਅਤੇ 31ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਦੇ ਰੁ. 25,00,000/- ਦੇ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਪਰੰਤੂ, ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਚੈੱਕ ਅਪਰਯਾਪਤ ਫੰਡਾਂ ਕਾਰਨ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਗਏ।04ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਨਵੰਬਰ 2015 ਨੂੰ, ਬੈਂਕ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਬ੍ਰਾਂਚ ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ, ਸਿਮਾਇਆ ਹਰੀਰਾਮਾਨੀ ਨੂੰ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੰਗ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ। 07ਵੇਂ$_{SUPERSCRIPT}$ ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਬੈਂਕ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਬ੍ਰਾਂਚ ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ, ਸਿਮਾਇਆ ਹਰੀਰਾਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਬਲੋਦਾਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੰਚ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਫਰਮ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਿਮਾਇਆ ਹਰੀਰਾਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਕਾਰਣ ਸਿਰਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ, ਫਰਮ ਦੇ ਸਾਝੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 8, ਜੋ ਵਿਕਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀਪਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

"8. ਕਿ, ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਫਰਮ ਦੇ ਸਾਝੇਦਾਰ ਹਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1, ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਫਰਮ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰ ਵਜੋਂ, ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਫਰਮ ਦੇ ਦਾਇਤਵ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ ਐਕਟ 1932 ਦੀ ਧਾਰਾ 20 ਅਧੀਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਸਮਝੇ ਗਏ ਸਾਝੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਅਤੇ ਦਾਇਤਵ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।"

2$_{SUPERSCRIPT}$ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

3$_{SUPERSCRIPT}$ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਫਰਮ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਵਿਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਾਵਾ ਜਾਂ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਜਵਾਬੀ ਬੈਂਕ ਨੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕੁਮਾਰ ਗਰਟੀਆ (ਪੀਡਬਲਯੂ-1) ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਜਵਾਬੀ ਦੇ ਬ੍ਰਾਂਚ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਫਰਮ ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਫਰਮ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਝੀਦਾਰ ਸਿਮੈਯਾ ਹਰੀਰਾਮਨੀ ਸੀ। ਫਰਮ ਨੇ ਮਿਆਦੀ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਨਕਦ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਚੈੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਕਿ ਹਰੇਕ 25,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ 'ਅਪਰਯਾਪਤ ਫੰਡਾਂ' ਕਾਰਨ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਗਏ। ਮੰਗ ਨੋਟਿਸ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ-04) ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ, ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਫਰਮ ਨੂੰ ਮੰਗ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿਲੀਪ ਹਰੀਰਾਮਨੀ ਅਤੇ ਸਿਮੈਯਾ ਹਰੀਰਾਮਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ।

5. 19ਵੀਂ ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਿਮੈਯਾ ਹਰੀਰਾਮਨੀ ਨੂੰ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਬਾਲੋਦਾਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਫਰਸਟ ਕਲਾਸ ਦੁਆਰਾ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 357(3) ਅਧੀਨ 97,50,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਤੇ, ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਾਧੂ ਕੈਦ ਭੁਗਤਣੀ ਪਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਿਮੈਯਾ ਹਰੀਰਾਮਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ 21ਵੀਂ ਨਵੰਬਰ 2019 ਨੂੰ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਬਾਲੋਦਾਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉੱਠਣ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਧਾਰਾ 357(3) ਅਧੀਨ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰਕਮ ਨੂੰ 97,50,000/- ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 1,20,00,000/- ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਜੋੜੀ ਗਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਿਮੈਯਾ ਹਰੀਰਾਮਨੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਵਾਧੂ ਕੈਦ ਭੁਗਤਣੀ ਪਵੇਗੀ।

6. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਿਮੈਯਾ ਹਰੀਰਾਮਨੀ ਨੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਕਿ 12ਵੀਂ ਅਕਤੂਬਰ 2020 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚੁਕੌਤੀ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਚੁਕੌਤੀ ਫੈਸਲਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਮੋਨਾਬੇਨ ਕੇਤਨਭਾਈ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ' ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਸਾਝੀਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਫਰਮ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਿਮੈਯਾ ਹਰੀਰਾਮਨੀ ਨੇ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਫਰਮ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀਆਂ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਹੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"15. ਇਸ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਇੱਥੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਫਰਮ ਦੇ ਸਾਝੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਜੋਰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਫਰਮ ਦੇ ਸਾਝੇਦਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦਾ ਹੋਰ ਵੇਰਵਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਐਮ/ਐਸ. ਗਲੋਬਲ ਪੈਕੇਜਿੰਗ ਦੇ ਸਾਝੇਦਾਰ ਹਨ।

16. 1881 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੌਣ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ। ਇਸ ਲਈ, ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 1881 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਸੀ।

7. ਅਸੀਂ ਅਨੀਤਾ ਹਾਡਾ ਬਨਾਮ ਗੌਡਫਾਦਰ ਟ੍ਰੈਵਲਜ਼ ਅਤੇ ਟੂਰਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਨੁਪਾਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਜੋ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, 7 ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਸਮੈਟਿਕਸ ਐਕਟ, 1940 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰੀ ਫਰਮ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਾਝੇਦਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਰੱਗਜ਼ਅਤੇ ਕਾਸਮੈਟਿਕਸ ਐਕਟ, ਜੋ ਕਿ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਨਾਲ ਪਰੀ ਮਟੀਰੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੁਵਿਧਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਪੁਨਰਮੁਦਰਿਤ ਕਰਾਂਗੇ:

“141. ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ।—(1) ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ, ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲਣਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਪਨੀ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ

ਜਾਵੇਗੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਾਏਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸਾਰੀ ਸੰਭਵ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤੀ ਸੀ।

ਹੋਰ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਾਲਕੀ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਫਤਰ ਜਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਅਧੀਨ ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

———

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਵਿਆਖਿਆ।—ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ—

(ਅ) “ਕੰਪਨੀ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਮ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਸੰਘਟਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ; ਅਤੇ

(ਬ) ਫਰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ “ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ.—ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ,—

(a) “ਕੰਪਨੀ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਮ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਸੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਅਤੇ

(b) “ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ”, ਇੱਕ ਫਰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਦਾ ਮਤਲਬ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰ ਹੈ।

ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 141 ਦੀ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਕੰਪਨੀ ਖੁਦ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ। 'ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ' ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਸਾਝੇਦਾਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸਮਗਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਵੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ 'ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ' ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 141 ਅਧੀਨ ਪਰੋਕਸੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਬੋਝ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਖਾਏ ਕਿ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ

ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ, ਜੋ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲੇ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਤੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 141 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਬੋਝ ਅਤੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਦੂਰ ਜਾਂ ਮਿਟਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਵਾਈਜ਼ੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਤੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 141 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

8. ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 141 ਦੀ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (2) ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 141 ਦੀ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (2) ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਪਦ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 141 ਦੀ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (2) ਅਧੀਨ ਬੋਝ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 141 ਦੀ ਉਪ-ਸੈਕਸ਼ਨ (2) ਅਧੀਨ ਬੋਝ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ

9. ਪ੍ਰਤਾਪ ਚੰਦ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਸਮੈਟਿਕਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 34 ਲਈ, 'ਕੰਪਨੀ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੱਕ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਮ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਘਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ 'ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਥੇ ਦੀ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰ, ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫਰਮ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਇੱਕ ਫਰਮ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਾਝੇਦਾਰ ਫਰਮ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਜੁੜਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ:

“7. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਫਰਮ ਦਾ ਸਾਝੇਦਾਰ ਫਰਮ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹ ਫਰਮ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਰਮ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ ਜਾਂ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਫਰਮ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਨਿਯਮਨ ਐਕਟ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 23-ਸੀ ਜੋ ਡਰੱਗਜ਼ ਅਤੇ ਕਾਸਮੈਟਿਕਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਸੀ, ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ ਜੀ.ਐਲ. ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਐਚ. ਮੇਹਤਾ, (1971) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 189 ਵਿੱਚ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

“ਫਿਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ‘ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ’? ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ‘ਕੰਪਨੀ’ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਰਮ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੰਘਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ-ਇੰਚਾਰਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫਰਮ ਦੇ ਸਾਝੇਦਾਰ-ਇੰਚਾਰਜ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਪਰੀਖਿਆ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ‘ਇੰਚਾਰਜ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਧਾਰਾ 23-ਸੀ(2) ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ

ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਇਹ ਮੈਨੇਜਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇਵਲ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

10. ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਾ 141 ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਖੇਪਣ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਗੇ ਜੋ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਮਾਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੈਂਟਲ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ, ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ:

"39. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਿਧਾਂਤ ਉਭਰਦੇ ਹਨ:

(i) ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾਅਵੇ ਕਰੇ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਪਰਾਧਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਕਸਣ ਲਈ, ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੈ।

(ii) ਧਾਰਾ 141 ਸਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ। ਆਪਰਾਧਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲਕੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ।

(iii) ਕੰਪਨੀਆਂ ਐਕਟ, 1956 ਅਧੀਨ ਰਜਿਸਟਰਡ ਜਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੰਪਨੀ ਖਿਲਾਫ ਵਿਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਤਬ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ/ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵਿਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲਕੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(iv) ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵਿਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਦਾਅਵਾ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ।

xx xx xx

(vii) ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲਕੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੱਥ ਵਜੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।"

11. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬੈਂਕ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਹੈਸੀਅਤ ਜਾਂ ਭਾਈਵਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨੋਂ ਚੈੱਕ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਣਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦਿਖਾਉਣ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਫਰਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ, ਇੱਕ ਅਭਿਵਿਆਖਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਐਚ. ਮੇਹਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ11 ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ 'ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਹੈ', ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।12 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਫਰਮ ਦਾ ਭਾਈਵਾਲ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਗਾਰੰਟਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ, 1932 ਨਾਗਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ, ਗਾਰੰਟਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਕਾਂਟਰੈਕਟ ਐਕਟ,

1872 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਐਕਟ, 1993 ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿੱਤ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਐਕਟ, 2002 ਅਧੀਨ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਾਰਨ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਅਧੀਨ ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੇਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਭਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ, ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਚਾਲ ਚਲਣ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਪਾਰਸਪਰਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ, ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ, ਮਿਲੀਭੁਗਤ, ਜਾਂ ਉਪੇਕਸ਼ਾ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ।

12. ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ, ਇਸਦੇ ਬ੍ਰਾਂਚ ਮੈਨੇਜਰ ਰਾਹੀਂ, 04 ਨਵੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਮੰਗ ਨੋਟਿਸ ਸਿਰਫ ਸਿਮਾਇਆ ਹਰੀਰਾਮਾਨੀ, ਫਰਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਬਲੋਦਾਬਾਜ਼ਾਰ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੀ ਨਿਆਯਿਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 07 ਦਸੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸਿਮਾਇਆ ਹਰੀਰਾਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਫਰਮ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਲਈ ਸੱਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ।

13. ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਡੇਲ ਦੇਸੂਜ਼ਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਲੇਬਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਸੀ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ,13$_{SUPERSCRIPT}$ ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਜਾਂ ਭਾਗੀਦਾਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਾਜੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਵੀ. ਪਾਰੇਖ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ14$_{SUPERSCRIPT}$ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਓਰਤਨ ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਅਨੀਲ ਹਾਡਾ ਬਨਾਮ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਰੀਲਿਕ ਲਿਮਿਟੇਡ.16$_{SUPERSCRIPT}$ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਅਨੀਤਾ ਹਾਡਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਸੁਲਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ,

13 2021 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ 1012

14 (1970) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 491: “3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐਸੈਂਸ਼ੀਅਲ ਕਮੋਡਿਟੀਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਅਧੀਨ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 3 (ਜੋ ਕਿ ਆਯਰਨ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਕੰਟਰੋਲ ਆਰਡਰ, 1956 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ) ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਆਰਡਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਖੁਦ ਕੰਪਨੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਯਰਨ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਕੰਟਰੋਲ ਆਰਡਰ ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਉੱਠਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਲੰਘਣਾ ਖੁਦ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਆਯਰਨ ਅਤੇ ਸਟੀਲ ਕੰਟਰੋਲ ਆਰਡਰ ਦੀ ਧਾਰਾ (5) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੋ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਉਲੰਘਣਾ ਕਮਦਾਰ ਅਤੇ ਵੱਲਭਦਾਸ ਠੱਕਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਬਰੀਕਾਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਅਸਫਲ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।”

15 (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 352: ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ; ਹਰ ਇੱਕ

ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ; ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਅਪਰਾਧ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਇਕੱਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

16 (2000) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 1":13. ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੰਪਨੀ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ/ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"51. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਓਰਤਨ ਅਗਰਵਾਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਸੀ.ਵੀ. ਪਾਰੇਖ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਨੀਲ ਹਾਡਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਮਾਮਲਾ ਉਸ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ ਅਤੇ ਲੈਕਸ ਨੋਨ ਕੋਗਿਟ ਐਡ ਇਮਪੋਸਿਬਿਲੀਆ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

xx xx xx

59. ਸਾਡੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਟੱਲ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਵਿਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਮਾਨਦੰਡ 'ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸੀ.ਵੀ. ਪਾਰੇਖ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਅਨੁਪਾਤ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ਿਓਰਤਨ ਅਗਰਵਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਸਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਅਤੇ, ਤਦਨੁਸਾਰ, ਇਸਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੀਲ ਹਾਡਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਪੈਰਾ 51 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਡਿਸਟਿਲਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਇੱਥੇ ਸਮਝਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਜੇ ਕੋਈ ਦੂਜੀ ਜਾਂ ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਦਿਖਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਦੋਸ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਖੋਜ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅੜਚਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਲਪਨਾ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਦੰਡਨੀਯ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।"

14. ਧਾਰਾ 141 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਿਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਕਲਪਨਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਵਲੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦ ਤੱਕ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਨੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 141 ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 141 ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਜੋੜੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿ

(7 2015) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 781:“11. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ ਕੰਪਨੀ ਖਿਲਾਫ ਹਨ, ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ ਕੰਪਨੀ ਖਿਲਾਫ ਹਨ। ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਧੀਨ ਵਿਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਗੋਡਫਾਦਰ ਟ੍ਰੈਵਲਜ਼ ਅਤੇ ਟੂਰਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਨੀਤਾ ਹਾਡਾ ਬਨਾਮ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।”

(9 2019) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 797:“13. ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਸ ਲਈ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਚੈੱਕ ਸਾਈਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਮੰਗ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਸੇਵਾ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 138 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਲਨਾ ਬਿਨਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗਲਤ ਸੀ।”

(9 2020) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 751: “23. ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਕਲੌਜ਼ (ਅ) ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਚਾਲਕੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਕਲੌਜ਼ (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 141 ਦੇ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਕਲੌਜ਼ (ਅ) ਅਤੇ (ਬੀ) ਵਿਕਲਪਿਕ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਸੰਯੁਕਤ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਚੂੰਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਅਨਿਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।” (ਉਪਰੋਕਤ),20 ਜਦੋਂ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋਵੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

15. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 141 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼, ਅਤੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬੌਂਡ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਉਹ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।21$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖਰਚੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ

(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਤਮਨਾ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਅਪਵਾਦ ਤਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕੰਪਨੀ ਆਪ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੁਕਾਵਟ ਕਾਰਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਮਾਇਆ ਹਰੀਰਾਮਾਨੀ ਨੇ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate